

Jak uzyskać informację o działalności instytucji publicznych

Masz
Głos

Mamy prawo do informacji

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje nam prawo do uzyskiwania informacji o działalności instytucji publicznych. Co ważne, jawność obowiązuje nie tylko organy władzy publicznej, ale także wszystkie podmioty, które wykonują zadania publiczne i gospodarują środkami publicznymi. Do udzielania informacji o swoim działaniu zobowiązany jest więc nie tylko Prezes Rady Ministrów czy wójt/burmistrz/prezydent miasta, ale także np. spółki komunalne, szkoły, szpitale, domy kultury, czy też organizacje pozarządowe, które otrzymują pieniądze od władz publicznych. Nie ma znaczenia czy adresat naszego wniosku wytworzył określone informacje, czy dokumenty (np. faktury), czy też zostały one do niego przekazane – kluczowe jest, czy te informacje dotyczą jego działalności i jest w ich posiadaniu.

Oprócz Konstytucji i ustawy o dostępie do informacji publicznej o jawności działania lokalnych władz stanowią też tzw. ustawy samorządowe (ustawa o samorządzie gminnym, ustawa o samorządzie powiatowym, ustawa o samorządzie województwa). Określają one, że zasady dostępu do dokumentów i korzystania z nich określa statut gminy, powiatu lub województwa. Należy pamiętać, że statuty mogą regulować tylko kwestie techniczne lub wynikające ze specyfiki pracy danej instytucji. Nie mogą ograniczać dostępu do informacji albo ustalać warunków tego dostępu odmiennie, niż czyni to Konstytucja, czy też ustawa o dostępie do informacji publicznej.

Przykłady informacji publicznej:

Przykłady informacji publicznej

>

- umowy zawierane przez jednostki publiczne
- informacje o wydatkach podmiotów publicznych
- faktury opłacone ze środków publicznych
- wszelkie akty prawne (uchwały rady gminy, miejskiej, miasta, rad powiatu, sejmiku województwa, zarządzenia wójta/burmistrza/prezydenta miasta, zarządu powiatu lub zarządu województwa)
- wszystkie wyroki sądów (tak w sprawach karnych, cywilnych, jak i administracyjnych) orzeczenia dyscyplinarne prawników, lekarzy, nauczycieli,
- protokoły posiedzeń podmiotów publicznych
- protokoły z rady pedagogicznej
- dokumenty związane z prowadzonymi konkursami publicznymi (np. na wolne stanowiska w urzędach), czy też zamówieniami publicznymi
- dokumentacja, przedstawiająca wyniki kontroli przeprowadzonych w instytucjach publicznych

Informacja publiczna to nie tylko dokument

Warto podkreślić, że informacja publiczna nie ogranicza się do tego, co zwykle się określać dokumentem. Zadając pytanie władzy nie musimy się martwić o to, czy dobrze określiliśmy dokument, który może zawierać interesujące nas informacje. Zgodnie z Konstytucją RP nasze prawo do informacji obejmuje dostęp do dokumentów, ale w żaden sposób nie jest do niego ograniczone.

Ważne, aby informacja ta była w posiadaniu podmiotu publicznego i odnosiła się do jego działalności – niezależnie od tego, czy została uwieczniona w dokumencie. Pojęcie informacji publicznej odnosi się do sfery faktów, a nie na przykład do przemysłów burmistrza.

Prawo wstępu na posiedzenia

>

Kolejnym elementem prawa do wiedzy o działalności władz publicznych jest uprawnienie do wstępu na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej,

pochodzących z powszechnych wyborów. „Kolegialnych”, więc wieloosobowych. „Pochodzących z powszechnych wyborów”, więc tych, których przedstawiciele wybieramy my, a nie inne organy władzy publicznej. Mamy zatem prawo przyjść na posiedzenie rady gminy (miejskiej, miasta), rady powiatu, sejmiku województwa, Sejmu czy Senatu. Prawo rozszerza regulację konstytucyjną i daje nam prawo wstępu także na posiedzenia komisji rady gminy (miejskiej, miasta), rady powiatu lub sejmiku województwa.

Co ważne, prawo wstępu obejmuje prawo do rejestracji dźwięku lub obrazu.

W praktyce możemy więc przyjść na posiedzenie rady, rozstawić kamerę (lub dyktafon) i nagrać wszystkie wypowiedzi. Możemy je swobodnie publikować (co nam gwarantuje Konstytucja RP w innym miejscu – poprzez zagwarantowanie wolności pozyskiwania i rozpowszechniania informacji). Nikt nie może nam tego zabronić pod pozorem ochrony wizerunku lub prywatności radnych lub praw autorskich do treści ich wypowiedzi.

Obserwować możemy również każde zebranie wiejskie oraz posiedzenia rad osieli.

W tym przypadku także mamy prawo nagrywać oraz publikować nagrania.

**Prawo do nagrywania
posiedzeń**

<

Jakie podmioty są zobowiązane do jawnego działania?

Zgodnie z art. 61 Konstytucji RP oraz art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej możemy wymienić następujące podmioty zobowiązane do udostępnienia nam informacji:

- organy władzy publicznej (np. Prezydent RP, Prezes Rady Ministrów, ministrowie, wojewodowie, marszałkowie województw, starości, wójtowie/burmistrzowie/prezydenci miast)
- osoby pełniące funkcje publiczne
- organy samorządu gospodarczego i zawodowego (np. izby rzemieślnicze, gospodarcze, adwokackie, lekarskie itd.)
- organizacje związkowe i pracodawców
- partie polityczne (niezależnie od tego, czy mają one swoich przedstawicieli w parlamencie)
- inne osoby oraz jednostki organizacyjne w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa (a więc również np. organizacje pozarządowe korzystające ze wsparcia publicznego lub 1% podatków, spółki komunalne, szkoły, przedszkola, instytucje kultury, muzea, szpitale, samorządowe ośrodki sportu i rekreacji)

**Zobowiązanie
do udostępnienia
informacji publicznej**

<

Przy określaniu podmiotów zobowiązanych należy zwrócić uwagę na to, czy wykonują one zadania publiczne lub też czy otrzymują środki publiczne. W tym drugim przypadku udostępnianie informacji odbywa się w zakresie, w jakim konkretne podmioty z tych środków korzystają.

Gdzie szukać informacji publicznej?

Twórcy obecnych regulacji dotyczących jawności założyli, że podstawowym miejscem, w którym można znaleźć informacje o działalności podmiotów publicznych, będą strony internetowe – Biuletyn Informacji Publicznej. Tam nakazano umieszczenie najważniejszych informacji o działalności tychże podmiotów – ich strukturze, zakresie działalności, czy organach. Istnieje ustawowy obowiązek, nałożony na każdy podmiot publiczny, do zamieszczania w BIP tzw. dokumentacji pokontrolnej.

W praktyce możesz się spotkać z tym, że w BIP nie znajdziesz interesujących Ciebie

informacji. Nie oznacza to, że nie masz prawa poznać tych informacji – masz prawo zwrócić się z wnioskiem o ich udostępnienie. Równie dobrze poszukiwania informacji możesz rozpocząć właśnie od wniosku. Niech nie zdziwi Cię jednak uzyskanie odpowiedzi w postaci odesłania (tzw. linku) do strony BIP. Jeżeli podmiot publiczny zadba o przepływ informacji i umieści je na stronie BIP, nie musi udostępniać Ci tych informacji, a wystarczy właśnie dokładne odesłanie do właściwego miejsca w BIP.

Kto może korzystać z prawa do informacji?

Kto ma prawo do informacji

>

Zgodnie z art. 61 ust. 1 Konstytucji RP, prawo do informacji zostało zagwarantowane „obywatelowi”, jednakże art. 2 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej stanowi o tym, że prawo do informacji przysługuje „każdemu”. Oznacza to na przykład, że nie tylko mieszkańcy danej gminy mogą przysłuchiwać się posiedzeniom jej rady lub komisji, ale mogą to być również mieszkańcy innych miejscowości czy wręcz cudzoziemcy. Z wnioskiem o udostępnienie informacji może wystąpić nie tylko mieszkaniec danej gminy, ale ktokolwiek. Podmioty publiczne nie mają uprawnień do badania kim jesteś i w jakim celu występujesz o przekazanie informacji. Prawo dostępu do informacji przysługuje również osobom niepełnoletnim oraz pozbawionym wolności. Z prawa możesz korzystać nie tylko Ty jako jednostka, ale także Twoja organizacja, prowadzone przez Ciebie przedsiębiorstwo czy też prasa/portal informacyjny. Pamiętaj tylko, że jeżeli z wnioskiem ma wystąpić organizacja, musi to uczynić zgodnie z przyjętymi zasadami reprezentacji (np. z wnioskiem musi wystąpić prezes/prezesa lub określona liczba członków/członkiń zarządu).

W praktyce

Prawo do informacji jest zasadą, natomiast wszelkie ograniczenia są wyjątkami. Nie musisz się więc martwić tym, czy „możesz o coś zapytać” – po prostu to zrób. Jak już wskazano, z założenia podstawowym źródłem informacji i dokumentów jest Biuletyn Informacji Publicznej. Poszukiwanie informacji możesz zacząć właśnie od BIP interesującej Cię instytucji publicznej, ale równie dobrze możesz rozpocząć od skierowania wniosku o udostępnienie informacji publicznej. Ten sposób ma największe znaczenie w praktyce.

Wniosek nie jest żadnym sformalizowanym pismem, nie jest obarczony uciążliwymi wymogami – chodzi o to, żeby w prosty sposób umożliwić realizowanie Twojego prawa do wiedzy o działaniu sfery publicznej. Nie musisz powoływać się na podstawy prawne ani w żaden szczególnie sposób formatować pisma. Nie musisz się też tłumaczyć dlaczego pytasz – pytasz, bo masz do tego prawo.

Taki wniosek składasz do instytucji publicznej, która, w Twojej ocenie, jest w posiadaniu interesujących Cię informacji. Ryzyko skierowania wniosku w niewłaściwe miejsce obciąża Ciebie, bo urzędy nie mają obowiązku przekazywania wniosku do właściwego adresata, który może udostępnić Tobie informację. Jeżeli nie jesteś przekonany, który urząd posiada interesujące Cię informacje, możesz jednocześnie skierować wniosek do kilku z nich – jeden nie wyklucza drugiego.

Sposoby złożenia wniosku

>

Wniosek możesz wysłać mailem, pocztą, za pomocą elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP), faksem, zanieść do urzędu, zeskanować a nawet złożyć ustnie. Jednym słowem, może mieć on dowolną formę – ważne, aby wniosek dotarł adresata.

Wniosek

Na początku wniosku dobrze napisać, że jest to wniosek o udostępnienie informacji publicznej (np. w temacie wiadomości e-mail). Dwa konieczne elementy, to: 1) wskazanie informacji, o udostępnienie której się zwracamy i 2) określenie sposobu i formy, w jaki ta informacja ma zostać udostępniona (to Ty decydujesz o tym, w jaki sposób i w jakiej formie chcesz otrzymać informację).

Wniosek nie musi być podpisany. Musisz podać tylko te informacje, które są niezbędne do zrealizowania wniosku zgodnie z formą i sposobem, które w nim wskazano.

Jeżeli zatem wnieśliśmy o wysłanie skanów dokumentów za pośrednictwem poczty elektronicznej, to wystarczy podanie adresu e-mail. Gdy wysłanie pocztą tradycyjną – musimy podać adres do doręczeń. Nie ma obowiązku podawania we wniosku swojego imienia i nazwiska, adresu zamieszkania i innych danych, o ile nie są one niezbędne do zrealizowania wniosku.

Wniosek możesz złożyć anonimowo, ale w przypadku, gdy nie otrzymasz odpowiedzi lub się nie będziesz z nią zgadzała/zgadzał i postanowisz skierować sprawę do sądu, będziesz musiała/musiał się ujawnić.

WNIOSK O UDOSTĘPNIENIE INFORMACJI PUBLICZNEJ

Wnoszę o udostępnienie następującej informacji publicznej:

.....
Wnoszę o przesłanie wskazanej informacji w formie skanów dokumentów za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres, z którego wysłano niniejszy wniosek/wnoszę o przesłanie kserokopii dokumentów czy informacji wysłanych na adres/wnoszę o umożliwienie wglądu do tych dokumentów urzędowych w dniu w siedzibie organu.

Twój wniosek powinien zostać załatwiony bez zbędnej zwłoki, ale najpóźniej w ciągu 14 dni. Warto podkreślić, że jest to termin krótszy niż przewidywany przyjęty w Kodeksie postępowania administracyjnego dla rozpatrywania innych pism składanych do urzędów. W uzasadnionych przypadkach istnieje również możliwość przedłużenia terminu przez podmiot zobowiązany – musisz jednak zostać poinformowany o przyczynie opóźnienia, a nowy termin musi być adekwatny do tejże przyczyny.

Co zrobić, gdy nie otrzymasz interesującej Cię informacji?

Nie wszystkie informacje publiczne, które są w posiadaniu urzędów, mogą zostać udostępnione. Wynikać to może np. z ochrony prywatności osób fizycznych (które nie pełnią funkcji publicznych), objęcia określonych informacji klauzulą niejawności lub naruszenia tajemnicy przedsiębiorcy. W takich wypadkach adresat Twojego wniosku wyda decyzję administracyjną o odmowie udostępnienia informacji.

Od decyzji odmownej przysługuje Ci odwołanie do organu wyższego stopnia nad organem, który wydał decyzję. Nieprzekraczalny termin na złożenie odwołania wynosi 14 dni od dnia doręczenia Ci decyzji. Powinieneś je wnieść za pośrednictwem organu, który wydał decyzję. Dla przykładu, w przypadku, gdy decyzję wydał wójt, burmistrz lub prezydent miasta organem wyższego stopnia będzie właściwe miejscowo samorządowe kolegium odwoławcze. Odwołanie składasz na ręce wójta/ burmistrza/ prezydenta miasta, którzy zobowiązani są przekazać je do samorządowego kolegium odwoławczego wraz z dokumentami dotyczącymi sprawy.

Wzór wniosku

<

**Odwołanie od
decyzji odmownej**

<

**Odmowa od podmiotu
niebędącego organem
administracji**

>

W przypadku, gdy decyzję odmawiającą udostępnienia informacji publicznej wydał podmiot niebędący organem administracji (np. spółka gminna, samorządowa instytucja kultury czy organizacja pozarządowa), właściwym środkiem zaskarżenia takiej decyzji będzie wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, który wnosisz do podmiotu, który wydał decyzję, w terminie i na zasadach przewidzianych dla odwołania. Możesz zrezygnować ze złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy oraz od razu złożyć skargę do sądu (podmiot, który wydał decyzję, powinien o tym Ciebie pouczyć). Gdy w wyniku rozpoznania odwołania lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, decyzja, którą zaskarżyłeś została utrzymana w mocy, przysługuje Ci prawo do złożenia w terminie 30 dni od dnia otrzymania kolejnego rozstrzygnięcia, skargi do właściwego miejscowo wojewódzkiego sądu administracyjnego.

**Bezczynność
organu**

>

Od decyzji odmawiającej udostępnienia informacji należy odróżnić sytuację, gdy podmiot nie odpowiada na twój wniosek o udostępnienie informacji w 14-dniowym ustawowym terminie lub gdy odpowiedź podmiotu zobowiązanego jest wymijająca, niepełna, albo co częste, sam podmiot twierdzi, iż informacje, o które wystąpiłeś nie mają charakteru informacji publicznych. W takich przypadkach przysługuje Ci prawo do złożenia skargi na bezczynność do właściwego miejscowo wojewódzkiego sądu administracyjnego. Złożenie skargi nie jest limitowane terminem. Skargę wnosisz za pośrednictwem podmiotu, który pozostaje w bezczynności.

Nieudostępnienie informacji publicznej pomimo ciężącego obowiązku stanowi także przestępstwo, za które – zgodnie z art. 23 ustawy o dostępie do informacji publicznej - grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. W razie nieuzyskania informacji możesz więc zgłosić się do policji lub prokuratury i poinformować o zdarzeniu.

Warto przeczytać:

Art. 61 Konstytucji RP, Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, www.informacjapubliczna.org

Warto przeczytać

>

Tekst został przygotowany we współpracy z Siecią Obywatelską Watchdog Polska (<http://siecobywatelska.pl/>).

Stowarzyszenie udziela bezpłatnej pomocy prawnej, dotyczącej prawa do informacji, poprzez portal na stronie www.porady.siecobywatelska.pl

Akcja **Masz Głos** to ogólnopolska inicjatywa, która wspiera mieszkańców w działaniach na rzecz ich najbliższego otoczenia. Od 2002 roku pomagamy osobom z całej Polski wprowadzać zmiany, współpracować z władzami i angażować innych do działania.

Udowadniamy, że wszyscy możemy mieć wpływ na to, co dzieje się na naszym podwórku, w gminie i powiecie.

Jeżeli masz pomysł na zmianę, chcesz działać i mieć wpływ na życie Twojej lokalnej społeczności, dołącz do akcji!

Więcej informacji znajdziesz na stronie
www.maszglos.pl

oraz na naszym profilu na Facebooku
www.facebook.com/maszglos.

Skontaktuj się z nami:
Fundacja im. Stefana Batorego
tel. 22 536 02 62
maszglos@batory.org.pl

Organizator
akcji Masz Głos

**FUNDACJA
BATOREGO**